

BOEKBESPREKINGEN

Van den Bergh, G., C. Lorenz & R. Pieterman. *Het recht van de geschiedenis: historische dimensies in sociaal-wetenschappelijk onderzoek van recht*, 's Gravenhage, VUGA, (Recht der Werkelijkheid, 1993/2, 208 p.

Enkele jaren geleden besloot de redactie van *Recht der Werkelijkheid*, tijdschrift voor sociaal-wetenschappelijke bestudering van het recht voortaan één nummer van het tweemaal per jaar verschijnende tijdschrift in boekvorm uit te geven. Deze boekuitgaven - waaronder bijvoorbeeld *Recht en magie* (1988/2) en *Recht: bondgenoot of barrière bij emancipatie* (1990/2) - bieden als het ware momentopnamen van een onderzoeksveld in beweging. De aanleiding voor de meest recente bundel *Het recht van de geschiedenis* (1993/2) is een reeks recente Nederlandse publicaties die de grenzen tussen (rechts)geschiedenis en sociale wetenschap duidelijk achter zich laten. Aan het begin van het boek plaatsen de leden van de redactie de huidige opmars van de historische sociologie en antropologie in een historisch kader: de verhouding tussen geschiedenis en sociale wetenschap verschijnt als een 'haat-liefde verhouding' van afwisselende aantrekking en afstoting. Geleid door het zowel in historische als sociaal-wetenschappelijke kringen gewaardeerde werk van Max Weber wijst Chris Lorenz in zijn bijdrage op de verschillende uitgangspunten van beide wetenschappelijke disciplines, tevens punten van onderlinge wroef: tegenover het 'sociologisch' gebruik van expliciet geconstrueerde, anachronistische begrippen staat de analyse aan de hand van de door historische actoren gebezigde begrippen, tegenover de voorkeur voor de lange termijn en het theoretisch geladen 'achteraf-perspectief' staat de aandacht voor de korte termijn van de beleefde 'actor-tijd' vanuit het perspectief van de tijdgenoten, enz. Feit is dat desondanks de toenadering tussen beide disciplines weer sterk toeneemt en bovendien - zo blijkt uit meerdere bijdragen - interessante resultaten oplevert. Zo toont de socioloog Roel Pieterman hoe historisch onderzoek naar de plaats van de rechter toelaat de theorievorming over het verband tussen macht en rationaliteit te verfijnen. Historicus Pieter Spierenburg maakt via zijn onderzoek naar levensdelicten in Amsterdam (1431-1816) op zijn beurt duidelijk hoe aan de sociologie en antropologie ontleende inzichten de historische vraagstelling en analyse kunnen aanscherpen. Dat historici, antropologen en sociologen elkaar vandaag vaak treffen op en rond het terrein van het recht hoeft niet te verbazen. Bieden bronnen van juridische aard immers niet de toegang tot ontelbare facetten van het sociale leven, waaronder ook het tijdens de voorbije eeuwen zo schaars gedocumenteerde alledaagse

leven dat vandaag zowel onder historici als sociologen op ruime belangstelling kan rekenen?

Carine Meulders

Van Laar, H. & T. Muller, *Lokaal vandalisme, een studie naar vandaliseprojecten*, Amsterdam, Het Spinhuis, 1991, 93 p.

De bestrijding van de kleine criminaliteit is in de jaren tachtig minder repressief en meer preventief geworden.

Daardoor werd voor die bestrijding ook ander personeel ingezet: naast politieagenten ook bestuurlijke ambtenaren en welzijnswerkers. Bij wijze van proef werden tal van projecten opgestart, waaruit lering getrokken kan worden voor de toekomst.

In het boek "Lokaal vandalisme, een studie naar vandaliseprojecten" wordt nagegaan hoe zulke experimenten met preventieve maatregelen in de praktijk uitpakten. Het is het resultaat van een onderzoek naar projecten ter voorkoming en bestrijding van vandalisme en enkele andere vormen van kleine criminaliteit, lopend van juli '87 tot en met januari '90 in de Alkmaarse nieuwbouwwijk Huiswaard 1 en 2.

Nadat wordt aangegeven om welke redenen de gemeente Alkmaar Huiswaard 1 en 2 als proefgebied voor de projecten aanwees, wordt de moeizame realisering van de projecten uitvoerig beschreven. De lezer krijgt een duidelijk zicht op de oorzaken die aan de basis lagen van de opgelopen vertraging.

Het hoofdbestanddeel van de studie is een bespreking van de resultaten van de projecten. Er wordt uitvoerig en gedetailleerd verslag gegeven van de manier waarop de projecten hebben ge(dys)functioneerd en van de mate waarin de beoogde doelstellingen al dan niet gerealiseerd werden.

De onderzoekers onderzochten vernielingen aan 10 veel voorkomende objecten in de wijk, de hinder die de bevolking daarbij ondervond en de ontwikkeling in de kleine criminaliteit in het algemeen. Deze gegevens werden ingezameld op basis van enquêtes onder de plaatselijke bevolking, fotoreportages en politiecijfers.

In een volgend hoofdstuk worden de belangrijkste aspecten van de negatieve beeldvorming over de wijk besproken. Uitgangspunt van de auteurs is dat heel wat voorstellingen en waarderings van de wijk het resultaat waren van een stigmatiseringsproces. Tevens werd getracht deze dynamiek van negatieve beeldvorming te relateren aan de sociale en demografische evoluties die zich in de jaren '80 voltrokken.

De conclusie van de onderzoekers is dat de keuze van het proefgebied op arbitraire gronden werd gemaakt. Bij de uitvoering van de projecten was er bijgevolg een discrepantie tussen de werkelijke omvang van het vandaliseprobleem en de voorstelling die de gemeente ervan had. Tevens wordt duidelijk gemaakt dat een vlotte wijze van handelen, die voor een effectieve bestrijding van vandalisme vereist is, haaks staat op de werkwijze van het ambtelijk apparaat.

In het laatste hoofdstukje wordt de relatie tussen kleine criminaliteit en demografische ontwikkelingen belicht. Deze invalshoek wordt echter weinig uitgediept.

Dit is trouwens de indruk die bij de lezing van het hele boek terug komt. De primaire doelstelling van het onderzoek was duidelijk het maken van een doorspitte analyse van de projecten en van de problemen die zich hierbij voordeden.

Niettegenstaande de lezer een compleet en gedetailleerd beeld krijgt van de concrete situatie in Huiswaard 1 en 2, blijft het geheel echter te exemplarisch. Een aantal meer algemene thema's wordt hierdoor theoretisch onvoldoende onderbouwd. Voor wie op de hoogte wil blijven van concrete preventieprojecten, kan dit boek echter een geschikt hulpmiddel zijn.

Tine Marain

Waller, M., B. Coppieters & K. Deschouwer, *Social Democracy in a Post-Communist Europe*, Illford/Portland, Frank Cass, 1994.

De evolutie van de belangrijkste politieke stromingen in Europa analyseren, kan - zo wordt in de inleiding van het boek *Social Democracy in a Post-Communist Europe* gesteld - helpen om een antwoord te vinden op de vraag of de revolutie van 1989, zoals die van 1789 en 1917, een totale transformatie van het Europese ideologische landschap zal meebrengen, en wie daarbij de winnaars en verliezers zullen zijn. Van één van die stromingen, met name de sociaal-democratische, worden de evolutie en vooruitzichten onderzocht in dit boek, waarin de besluiten zijn weergegeven die werden geformuleerd op een internationale conferentie in Brussel in oktober 1991.

De artikelen - van specialisten inzake sociaal-democratie uit verschillende landen - zijn in twee delen samengebracht. Het eerste deel bevat eerder theoretische en historische beschouwingen, het tweede bestaat uit gevallenstudies. Terwijl in het eerste deel de sociaal-democratische stroming in heel Europa aan bod komt, is het tweede toegespitst op Centraal- en Oost-Europa, waar de sociaal-democratische partijen het in de eerste vrije verkiezingen na de val van het communisme niet zo goed deden.

De twee delen en elke bijdrage worden kort voorgesteld in een heldere algemene inleiding. Voor een algemeen besluit - waar de lezer na het lezen van de toch meestal op zich staande bijdragen, met verschillende en soms tegenstrijdige antwoorden op eenzelfde vraag, wel nood aan heeft - hebben B. Coppieters en M. Waller gezorgd.

De factoren die de zwakte van de sociaal-demografische stroming in de VS helpen verklaren, komen niet voor in Oost- en Centraal-Europa. Toch doet de sociaal-democratie het er niet zo goed als algemeen werd verwacht. Verklaringen daarvoor worden in verschillende artikelen in het boek gegeven. In het eerste artikel behandelen K. Deschouwer en B. Coppieters een aantal preliminaire problemen, die te maken hebben met het nut en de legitimiteit van dat zoeken naar zulke (gedeeltelijke) verklaringen: kan het Westeuropese model voor sociaal-democratie met zijn drie dimensies (sociale beweging, ideologie en samenlevingstype) wel gelden voor Oost- en Centraal-Europa?

In het tweede artikel gaat A.H. Thomas na wat "sociaal-democratie" inhoudt en beschrijft hij de evolutie die de sociaal-democratie en de betrokken politieke partijen hebben doorgemaakt sinds de sociaal-democratie in de jaren 1880 ontstond als ideologie.

A. Stadler legt uit welke problemen modernisering meebrengt voor de aan het westen afhankelijke Oost- en Centraaleuropese landen. Hij doet dat aan de hand van een gevalstudie waaruit blijkt dat het beleid dat het IMF en de Wereldbank van Polen "vragen" in ruil voor steun, de binnenlandse democratische dialoog ontwricht en negatieve post-revolutionaire tendensen in dat land versterkt. Tot slot doet de auteur enkele suggesties voor het binnen- en buitenlandse beleid van de landen van Oost- en Centraal-Europa opdat ze hun afhankelijkheid ten opzichte van het westen zouden kunnen verminderen. Integratie in grotere democratische politieke structuren is, zo meent hij, onontbeerlijk en de sociaal-democraten zouden zich daar speciaal voor kunnen inzetten.

In het vierde artikel analyseert J.J. De Deken hoe en in welke mate sociaal beleid kan worden gebruikt om een machtsbasis te creëren en in stand te houden voor sociaal-democratische partijen in Oost- en Centraal-Europa. Hij vertrekt daarbij van een beschrijving van de drie klassieke ideaaltypes van Westeuropees sociaal beleid en - in vergelijking daarmee - van het type van sociaal beleid zoals zich dat in naoorlogs Oost- en Centraal-Europa ontwikkelde. Daarna toont hij aan hoe elk sociaal-beleidsregime kan worden beschouwd als een aparte strategie om solidariteit te doen groeien tussen of binnen bepaalde groepen mensen. Die strategie maakte volgens J.J. De Deken deel uit van een bredere poging om de machtsstructuren van een regime voort te brengen of opnieuw op te bouwen. Tot slot gaat de auteur dan ook na in welke mate Oost- en Centraaleuropese sociaal-democratische partijen hun politieke en organisatorische positie kunnen versterken door een universalistische welvaartsstaat op te bouwen - wat op zich al wordt bemoeilijkt door de erfenis van veertig jaar leninisme.

Bij de vorming van partijen en partijsystemen in Oost-Europa tijdens de overgangperiode na de val van de communistische regimes, hadden linkse partijen moeite om er voet te krijgen of, als ze daar al in waren geslaagd, om een strategie te bepalen. In het eerste artikel van het tweede deel van het boek behandelt M. Waller de achtergronden waartegen het overgangsproces zich heeft voltrokken: de oude rivaliteit tussen sociaal-democratie en communisme, het zogenaamde post-materialisme, de economische chaos en het politieke vacuüm, veroorzaakt door de val van het communisme. Vervolgens gaat de auteur na wie bij de eerste post-communistische verkiezingen in vier landen als verliezers en als winnaars uit de bus kwamen. Hij probeert ook te verklaren waarom rode, groene en communistische partijen tot de eerste groep behoorden en 'forum-' en nationale en regionale partijen tot de tweede. Tot slot gaat hij in op twee kenmerken van de periode na de eerste verkiezingen: de realisatie van een vrije-markteconomie blijft in de hele regio de hoofddoelstelling, en alle landen van de regio vielen ten prooi aan een sterk radicalisme. Die twee kenmerken hebben volgens de auteur een belangrijke invloed gehad op de post-communistische, sociaal-democratische en milieupartijen.

In de volgende hoofdstukken behandelen D. Segert, J. Vermeersch, R. Gortat en G. Markus de lotgevallen van de sociaal-democratie in respectievelijk de vroegere DDR, de Tsjechische gebieden en Slovakije, Polen en Hongarije.

In het laatste hoofdstuk onderzoekt H. Timmermann ten slotte het dilemma waarvoor de Socialistische Internationale werd geplaatst doordat de opvolgers van de communistische partijen, die beweerden dat ze "sociaal-democratisch" waren geworden of dat in elk geval van plan waren, een belangrijke plaats bleven innemen in de post-communistische Oost- en Centraaleuropese landen.

Een nadeel van boeken over het huidige Centraal- en Oost-Europa is dat ze snel verouderen. Vragen die onder meer in het algemene besluit nog worden gesteld, zouden nu al (gedeeltelijk) kunnen worden beantwoord. Zo lijken verschillende vroegere communistische partijen wel degelijk een "sociaal-democratiseringsproces" te hebben doorgemaakt. En de gevolgen van het hervormingsbeleid van de eerste post-communistische regeringen hebben alvast in Polen en Hongarije de positie van de "sociaal-democraten" in de verkiezingen van respectievelijk 1993 en 1994 aanzienlijk versterkt: het merendeel van de Polen en Hongaren wil een socialere markteconomie. Deat neemt niet weg dat het boek heel interessant is voor wie belangstelling heeft voor de recente ontwikkelingen in Oost- en Centraal-Europa en vooral voor de evolutie van de sociaal-democratie daar en in de rest van Europa.

Hilde De Clerq

Pinxten, R., *Culturen sterven langzaam. Over interculturele communicatie*, Antwerpen, Hadewijch, 1994, 144 blz., 790 fr.

Culturen sterven langzaam kan omschreven worden als een etnologische (toekomst)visie op de coëxistentie van culturen en het hanteren van wereldproblemen.

Een eerste pijler in het betoog is het idee dat we evolueren naar een parallel bestaan van verschillende cultuursferen. De auteur gaat hiermee in gen de stelling dat alle culturen langzaam maar zeker aan het versmelten zijn tot één wereldcultuur. Zo eenvoudig is dat niet, zegt Pinxten reeds in de titel van zijn boek. Een Westerling wordt nog geen Afrikaan door bananen te eten en de hamburger van de Chinees is niet belegd met Westerse cultuur. Aangezien geen van de bestaande theoretische perspectieven bij machte was om de golf van ingrijpende wereldgebeurtenissen van de jaren '90 te voorspellen, wil Pinxten vertrekken vanuit een nieuwe hypothese: hij stelt voorop dat de wereld in de loop van de volgende generatie zal evolueren tot een geheel van een 12-tal relatief onafhankelijke culturele sferen. Elk van deze cultuursferen zal samengesteld zijn uit één of meerdere volkeren met een zelfde culturele identiteit, gevormd uit elementen als godsdienst, taal, leef- en eetgewoonten, geschiedenis en waardepatronen. In de visie van Pinxten zijn het duidelijk niet de gemeenschappelijke economische belangen die het centrale bindende element vormen.

Een tweede pijler in Pinxtens betoog is zijn visie op de evolutie van de maatschappelijke problemen, die meer en meer een mondiaal karakter krijgen. Als voorbeeld

haalt hij de kloof tussen arm en rijk aan en de samenhang van dit probleem met bijvoorbeeld de ecologische dreiging. Mundiale problemen kunnen niet binnen één cultuursfeer worden opgelost: ze vergen een mondiale aanpak.

Om de belangrijke problemen van deze tijd op te lossen is communicatie tussen de verschillende cultuursferen bijgevolg onvermijdelijk en levensnoodzakelijk. Een dergelijke communicatie zal niet kunnen plaatsvinden binnen de context van het Westerse waardenstelsel en referentiekader. Er zal immers sprake zijn van 12 waardenstelsels, 12 referentiekaders en recente evoluties zoals het Islamitisch reveil wijzen er op dat de suprematie van de Westerse cultuursferen niet langer geaccepteerd wordt door de andere cultuursferen die hun eigen prioriteiten hebben. De 12 cultuursferen zullen met elkaar moeten leren onderhandelen op basis van gelijkwaardigheid, niet alleen vanuit morele overwegingen, maar omdat er geen andere, voor alle gesprekspartners acceptabele, onderhandelingsbasis zal zijn.

Er is daarom nood aan een model voor interculturele communicatie, stelt Pinxten. Voor de ontwikkeling van een dergelijk model is een grondig inzicht in de vergelijkende cultuurwetenschappen onontbeerlijk. Het zijn immers de wortels van een cultuur die bepalen hoe men de wereld ziet en hoe men er op ingrijpt. Deze wortels zijn te diep om de eruit voortvloeiende opties zonder meer te kunnen wijzigen. Om tot een model voor interculturele communicatie te komen dienen de cultuursferen van de verschillende onderhandelingspartners begrepen te worden, zodat duidelijk wordt waarin de cultuursferen van elkaar verschillen en waar zij elkaar overlappen. Alvorens te komen tot een model voor interculturele communicatie moet het duidelijk zijn hoe culturen bestudeerd en vergeleken kunnen worden.

Het bestuderen van een cultuur is het terrein van de etnografie. In het verleden werden andere culturen bestudeerd vanuit een (als universeel verondersteld) Westers referentiekader, waardoor de essentie van de bestudeerde cultuur onzichtbaar bleef. Met de onderzoekssubjecten werd niet gecommuniceerd over de keuze van de te onderzoeken feiten en aspecten van de cultuur, een onderzoekspraktijk die door Pinxten verworpen wordt als een vorm van 'mentaal kolonialisme'. Enkel de studie van de andere cultuur in interactie met informanten uit deze cultuur kan tot een betrouwbare cultuurbeschrijving leiden. De vergelijkende antropologie, die het vergelijken van culturen als studieterrain heeft, is volgens Pinxten in het zelfde bedje ziek: bij de vergelijking wordt te gemakkelijk uitgegaan van een Westers perspectief.

Pinxten doet een voorstel voor een alternatieve onderzoeksmethode, die niet alleen wetenschappelijk relevant kan zijn, maar tevens de basis kan vormen voor het beoogde model voor interculturele communicatie. Zijn methode loopt via een 4-tal fasen. In een eerste fase bedrijft men 'etnografie in de brede zin' en probeert men tot een eerste algemene exploratie van de bestudeerde cultuur te komen. In een tweede fase gaat men op zoek naar culturele intuïties, omschrijvingen die de essentie van de cultuur weergeven. Deze eerste beschrijvingen van de culturele intuïties vormen het basis materiaal voor de derde fase, waarbij men via gerichte waarneming de voorlopige culturele intuïties toetst, verfijnt en expliciteert. In een laatste fase kan men een vergelijking maken tussen de culturen die men aldus bestudeerd heeft, een vergelijking die moet leiden tot een inventaris van overeenkomsten en verschillen.

Een zelfde strategie kan gevolgd worden als basis voor de interculturele communicatie. De verschillende cultuursferen zullen elk gekenmerkt worden door een aantal gemeenschappelijke culturele intuïties, die aanleiding geven tot gemeenschappelijke prioriteiten en doelstellingen. In een dergelijke context dient een oplossing gevonden te worden voor de wereldproblemen. Alvorens de onderhandelingen aan te vatten, dient het betrokken probleem grondig geanalyseerd te worden in de termen van de betrokken partijen. Men dient na te gaan hoe elke partij het probleem omschrijft en invult en welk belang men eraan toekent. In de tweede plaats moet gezocht worden naar de culturele intuïties die relevant zijn voor het betreffende probleem. Vervolgens moet onderzocht worden welke strategieën de betrokkenen hanteren bij het onderhandelen. Op basis van deze analyses kunnen alle betrokken partijen vergeleken worden. Verschillen en overeenkomsten kunnen geïnventariseerd worden in een intercultureel meta-referentiekader (I.M.R.), dat als gemeenschappelijk begrippenkader kan fungeren en als basis voor de onderhandeling. Pinxten sluit zijn betoog af met een voorbeeld van een toepassing van zijn model op het probleem van het samenleven van Islamieten en Europeanen in Europa. Meteen worden de sterke en de zwakke kanten van zijn verhaal duidelijk.

Eerst de lof. *Culturen sterven langzaam* is een waardevolle oproep tot ruimdenkendheid. Het stimuleert de lezer tot het verleggen van de grenzen van het eigen denken over inter- en multi-culturele aangelegenheden en om het eigen 'mentaal kolonialisme' kritisch te onderzoeken. Pinxten is naar mijn idee overtuigend in zijn betoog over de noodzaak van interculturele communicatie en over de onwenselijkheid van een eenzijdig Westers referentiekader als uitgangspunt voor dergelijke onderhandelingen. Evenals de docent is ook de auteur Pinxten ronduit fascinerend wanneer hij het heeft over zijn etnologische methode en in zijn verhalen en voorbeelden over de zoektocht naar culturele intuïties.

Maar daar waar hij fascineert laat Pinxten zijn lezers ook op hun honger zitten door te exemplarisch te werk te gaan, te vaag te blijven, te veel aan de welwillende fantasie van zijn gehoor over te laten. Hij blijft te impliciet om echt te kunnen overtuigen, alsof hij zijn redenering zelf nog niet helemaal heeft afgewerkt en hoopt dat de lezer dat even zal doen. Een zelfde gebrek aan afwerking komt terug in de structuur van het boek, die ronduit slordig is. Slordig is de auteur ook in het onderbouwen van zijn uitgangspunten; de lezer moet hem maar geloven. Het meest moeite heb ik met het model voor interculturele communicatie, dat meer vragen oproept dan het beantwoordt. Hoe kunnen de onderhandelingspartners gemotiveerd worden om de hele oefening van het opstellen van een I.M.R. te maken? Hoe kan bijvoorbeeld vermeden worden dat het referentiekader van de sterkste onderhandelingspartner primeert bij de onderhandelingen, of zelfs al bij de opstelling van het I.M.R.? Welke middelen kan de zwakkere of afhankelijke partner inroepen om gehoord te worden?

Na het lezen van *Culturen sterven langzaam* voel ik mij in de verleiding gebracht om te geloven in de droom van Pinxten, omdat ik het oprecht en zonder enig cynisme een mooie droom vind. Maar voor een realistische aanpak van de mondiale problemen via interculturele communicatie zullen we eerst nog even moeten ontwaken. Vrees ik.

Deschouwer, K., *Organiseren of bewegen. De evolutie van de Belgische partijstructuren sinds 1960*, Brussel, VUBPress, 1993, 174 blz., 395 fr.

In zijn boekje met een vertederend klein pocketformaat schetst Kris Deschouwer in een vlot geschreven en zeer leesbare stijl het dilemma dat aan elke democratische politieke partij ten grondslag ligt: strakke organisatie en electoraal succes versus democratische structuren maar een gebrek aan electorale en politieke slagkracht. Deschouwer zegt het als volgt: "(...) zij (de politieke partijen) wensen een democratische massabeweging te zijn, en ze willen een goed geoliede machine zijn. Die machine is nodig om de belangen van de massa die ze vertegenwoordigen en in beweging zetten, effectief in beleidsdaden te vertalen. Doch hoe meer de partij een machine wordt, hoe minder zij een beweging is, en hoe minder zij de belangen van haar achterban kan beluisteren." (p. 9). Deschouwer borduurt daarmee voort op een oud politologisch thema vooral in de belichaming van Michels IJzeren Wet van de Olicharchie ruime bekendheid geniet. Aan de hand van een goed gedocumenteerd maar niet overladen overzicht van de evolutie van de organisatiestructuren van de Belgische politieke partijen sinds 1960, wordt aanschouwelijk voorgesteld hoe de democratische spanning de Belgische statutenb(r)ouwers blijvend heeft beziggehouden.

Na een kort overzicht van de *founding fathers* van de politieke sociologie gaat Deschouwer in op de geschiedenis van de verschillende Belgische partijen, hun enting op de grote politieke breuklijnen en hun interne hervormingen. De auteur beschrijft het Belgische politieke systeem als een pacificatiedemocratie waarin de actor politieke partij een cruciale rol speelt. Na een goede 80 pagina's, komt Deschouwer *to his point* om scherp en beklijvend het strategische dilemma van de Belgische partijen doorheen hun jongste geschiedenis te schetsen. Dit deel is het meest interessante en maakt het lezen van het boek de moeite waard. Vooral het analytische hoofdstuk 7, waarin Deschouwer thematisch dwars doorheen de verschillende partijen heen kijkt, geeft een verfrissende kijk op de relativiteit van interne partijdemocratie. Vrijwel langs zijn neus weg geeft Deschouwer daarbij een hele reeks nuttig basismateriaal over de Belgische partijen met de lezer mee: aantal leden, financiering, banden met sociale organisaties, organisatiegraad enzovoort. De traditionele partijen voelen het strategische dilemma de laatste jaren nog sterker maar hebben vooral veel gepraat over vernieuwing, herbronning en democratisering, ze hebben een verbaal rookgordijn opgehangen zonder echt diepgaande structurele hervormingen. Veel geblaat maar weinig wol dus. De traditionele partijen kunnen zich immers niet aanpassen omdat ze vastzitten in de verzuilde structuren en als massapartij vooral de belangen van een bepaalde bevolkingsgroep blijven verdedigen. De opkomst van de communautaire partijen in de jaren '60 betekende naast een evidente vraag tot communautaire hervormingen ook een kritiek op de gangbare manier van politiek bedrijven en de weinig participatieve structuren van de traditionele partijen. De traditionele partijen beantwoordden echter alleen het communautaire luik van de nieuwe partijen. De opkomst van de groene partijen eind jaren '70 en begin jaren '80 is een tweede poging. Ook deze keer dringt de democratische vraag niet door tot in het hart van de partijstructuren maar blijft het bij mooie intentieverklaringen. Alleen de PVV vormt zich om tot VLD maar Deschouwer relativeert de diepgang van deze omvorming sterk. Globaal spelen de laatste jaren tendensen van centralisatie (organisatie) en decentralisatie (bewegen) door elkaar: de partijtopy krijgt meer macht en de uitvoerende organen worden efficiënter georganiseerd terwijl de congressen in regel meer

inspraakmogelijkheden krijgen en democratischer worden. Aan de top is er het meest statutaire beweging, maar zeker niet steeds in een meer democratische richting. Deschouwer besluit dat de verdergaande versplintering van het Belgische partijlandschap en de desintegratie van de maatschappelijke groepen waarop de massapartijen gefundeerd zijn, het dilemma van efficiënte versus inspraak nog verscherpt.

Deschouwers verhaal is boeiend en hij is een goed verteller. Het waardevolle van Deschouwers boek is niet het nogmaals scherp stellen van het strategische dilemma maar wel de toepassing ervan op de Belgische politieke partijen. In iets meer dan 170 pagina's krijgt de lezer een goed zicht op de Belgische politieke partijen en hun rol in de Belgische politiek. Deschouwer is kritisch en steekt zijn persoonlijke appreciatie voor bepaalde tendensen en hervormingen niet onder stoelen of banken. De rol van de parlementairen (ministers) in de verschillende Belgische partijen blijft in zijn verhaal wat onderbelicht. De auteur gaat nauwelijks in op de nochtans cruciale vraag hoe de verhouding tussen fractie en partijtop is. Het is die spanning die nochtans als één van de beste indicatoren van organisatie versus participatie kan beschouwd worden. Deschouwers werk heeft door de weinige verwijzingen soms iets essayistisch maar het bevordert de leesbaarheid en de toegankelijkheid van de tekst. Deschouwer vertolkt de bekende centrale stelling duidelijk en welbespraakt en hij kan ze empirisch wel degelijk hard maken. Daarbij geeft hij een schat aan informatie. De door de wol geverfde politiek-socioloog blijft misschien wat op zijn theoretische honger zitten, maar dat doet niets af aan de kwaliteit van het werk. Organiseren of Bewegen is een prima leerboek, en zo is het naar mijn weten ook bedoeld.

Stefaan Walgrave

